

Seberová E. Alergická rýma. Praha: Maxdorf 2006. 112 stran. ISBN 80-7345-097-6.

Rýma je onemocnění běžné, obvykle ne těžké, proto většinou bagatelizované, etiologicky různorodé. Alergickou rýmou, která je tématem monografie, je postiženo až 25 % světové populace. Její význam zvyšuje skutečnost, že toto onemocnění mění sociální kvalitu života pacientů ovlivňující školní i pracovní výkonnost, ale především, že je jedním z projevů alergické choroby a úzce souvisí s asthma bronchiale. Není proto divu, že se jí dostává pozornosti i od Světové zdravotnické organizace, která se podílí na „iniciativě ARIA“ (Allergic Rhinitis and its Impact on Asthma).

Monografie Ester Seberové, naší populární klinické alergoložky, vychází v edici *Farmakoterapie pro praxi*, neomezuje se však pouze na léčbu alergické rýmy. Na prvních 40 stranách „repetitoria“ si kromě základní charakteristiky alergické rýmy čtenář připomene základní charakteristiku imunopatologických reakcí zprostředkovaných protilátkami IgE a seznámí se se zvláštnostmi alergických reakcí v nosní sliznici. Jedna stránka je věnována genetické podstatě atopické reaktivity. Velmi detailně jsou probrány rizikové faktory, zejména spouštěče alergické rýmy, alergeny. Autorka dále upozorňuje na význam průmys-

lového znečištění ovzduší, výživy, fyzikálních faktorů a podíl mikroorganismů. Pro diferenciální diagnostiku alergické rýmy je významná současná farmakoterapie pacienta. Klinické hodnocení alergické rýmy je navíc shrnuto v přehledné tabulce. Repetitorium pokračuje pojednáním o typech alergické rýmy, vývoji onemocnění, komplikacích a prognóze, a je zakončeno úvahou nad sociálními aspekty, návrhem posuzování pracovní schopnosti a doporučením formy péče o tyto pacienty praktickými lékaři i alergology.

Kapitola *Vyšetření, diferenciální diagnostika* je pojata mezioborově: od vyšetření otorinolaryngologem až k detailnímu přístupu alergologa včetně laboratorních a funkčních testů. Užitečné je pojednání o významu věkového faktoru a přehled diferenciální diagnostiky. Za zvlášť potřebné považují zdůraznění koncepce systémového charakteru alergické choroby a společného onemocnění jednotných dýchacích cest. Na posledních dvou stránkách upozorňuje autorka na chyby a omyly ze strany pacientů i lékařů, které způsobují, že ne všem pacientům se dostává optimální potřebné péče, jak je ostatně přesvědčivě dokumentováno na čtyřech kazuistikách předchozí kapitoly.

Nejobsáhlejší je kapitola *Farmakoterapie* s přehledem léků a lékových skupin, s návrhem stupňovité terapie alergické rýmy, s upozorněním na zvláštnosti léčebného přístupu k různým věkovým skupinám, těhotným pacientkám a sportovcům. Samostatný odstavec je věnován i alergologické terapii par excellence, hyposenzibilizaci, nyní nazývané specifická imunoterapie nebo alergenová vakcinace. Jistě i z vlastních zkušeností zdůrazňuje E. Seberová mimořádný význam edukace nejen pacientů, ale i lékařů pro úspěšnou léčbu alergických rinitid.

Monografie je doplněna 56 citacemi z recentní naší i zahraniční literatury, přehledem užitých zkratk a podrobným rejstříkem, což umožňuje cílené prohloubení vybraných údajů i snadnou orientaci v textu.

Knihu MUDr. E. Seberové lze doporučit nejen praktickým lékařům. Jistě v ní najdou cenné údaje i jiní specialisté včetně alergologů a klinických imunologů a užitečná bude i pro mediky.

prof. MUDr. Jindřich Lokaj, DrSc.
www.fnusa.cz
e-mail: jindrich.lokaj@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 29. 3. 2007

Petrů V, Krčmová I. Anafylaktická reakce. Praha: Maxdorf 2006. 95 stran. ISBN 80-7345-099-2.

Tato publikace vychází v edici *Farmakoterapie pro praxi*. Editor, MUDr. Jan Hugo, odůvodňuje její potřebu slovy „...ruku v ruce se specializací (v současné medicíně) klesá schopnost, zkušenost i ochota ostatních (tj. kromě specialistů v intenzivní péči) kritické stavy jakkoli řešit“. Autory tohoto díla, určeného především lékařům v běžné praxi, jsou naši přední alergo-

logové, se zkušenostmi nejen klinickými, ale i pedagogickými, zejména při postgraduálním vzděláváním.

Anafylaktická reakce je zde definována jako „akutní, náhle vzniklý a život pacienta ohrožující klinický stav, jehož příčinou je náhlé systémové uvolnění mediátorů žírných buněk a bazofilů“.

V úvodní kapitole jsou připomenuty údaje z imunologie, se kterými se čtenář setkal v pregraduálním i postgraduálním studiu. Kapitola o historii pojednává o vývoji poznání fenoménu anafylaxe, dále je přehledně shrnuta patofyziologie a klinika anafylaxe, následují údaje o častosti výskytu anafylaktických reakcí v zahraničí i u nás a celý oddíl „repetitoria“ je zakončen

přehledem současných znalostí o etiopatogenezi anafylaktických (tj. mediovaných protilátkami IgE) a anafylaktoidních (u nichž se uplatňují jiné imunologické, ale i neimunologické mechanismy) klinických projevů, s nimiž se mohou setkat ve své praxi lékaři prakticky všech odborností.

Rozsáhlá je kapitola o diagnostice, v níž jsou po obecnější části rozebrány anafylaktické reakce podle provokačních faktorů (potravin, jed blanokřídlého hmyzu, latex, seminální tekutina, velmi detailně léky, uvedena jsou i rizika chirurgických výkonů, fyzické zátěže a je upozorněno i na možnost anafylaxe „idiopatické“). Kapitola Klinický obraz je zprehledněna několika názornými tabulkami a obrázky. Velmi pěkně je napsána

kapitola *Léčba anafylaxe* – od přehledu farmakoterapie (podle skupin léčiv) přes opatření, která by měla být zajišťována při předlékařské první pomoci až k postupům při ambulantní, nemocniční a následné péči o pacienta. Samostatná kapitolka je věnována mimořádně důležitému problému prevence anafylaktických reakcí. Na str. 75 se vloudil tiskařský šotek – uvedená antihistaminika patří k H1.

S velkým zájmem se jistě setká kapitola, která je nazvána *Chyby a omyly v diagnostice a léčbě anafylaxe*. Cenný je rovněž závěr monografie, v němž autoři zdůrazňují, že k zajištění optimálního medicínského přístupu k pacientům ohroženým anafylaktickou reakcí (nebo již postiženým) je nutná co nejužší kooperace mezi lékaři poskytujícími bezprostřední pomoc,

intenzivní nemocniční léčbu i praktickými lékaři, u nichž je pacient dispenzarizován. Dodatečné vyšetření specialistou v alergologii a klinické imunologii je nezastupitelné – především k objasnění etiopatogenetických mechanismů a stanovení profylaktických opatření.

Publikaci V. Petrů a I. Krčmové lze doporučit nejen lékařům ve všeobecné praxi, ale i specialistům a v neposlední řadě také studentům lékařských fakult.

prof. MUDr. Jindřich Lokaj, DrSc.

www.fnusa.cz

e-mail: jindrich.lokaj@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 29. 3. 2007

Beran J, Havlík J. Pneumokokové nákazy a možnosti očkování proti nim. Praha: Maxdorf 2006. 136 stran. ISBN 80-7345-091-7.

Streptococcus pneumoniae je v humánní medicíně prototypem úspěšného patogenu. Často kolonizuje horní dýchací cesty, a i když jeho přítomnost nezůstává bez specifické reakce imunitního systému hostitele, jeho virulence v této situaci nestačí k překonání bariér vrozené imunity. Nechová se však jako nevinný epifyt, ale jako oportunní patogen čekající na příležitost, kdy své schopnosti bude moci projevit. Udává se, že pneumokoky jsou v lidské populaci 5. nejčastější příčinou smrti. Podle WHO zemrou na pneumokokové infekce ročně asi 2 miliony dětí. Zvláště významné jsou invazivní pneumokokové infekce (např. meningitida, sepse, bakteriemie), ale nebezpečné mohou být i infekce neinvazivní (např. sinusitida, otitida, pneumonie). Jejich závažnost je zvýrazněna v dětském věku a ve stáří, problémem jsou pro pacienty s imunitou podloženou ať vrozenými primárními imu-

nodeficiencemi, nebo imunodeficiencemi sekundárními (např. po splenektomii, u chronických nemocí ledvin, plic, srdce). Mezi rizikové faktory patří i špatné životní prostředí nebo socioekonomické podmínky. Autoři uvádějí, že od 60. let minulého století postupně narůstá rezistence pneumokoků proti antibiotikům, že se ve světě rozšiřují multirezistentní kmeny. Proto byl již koncem 70. let 20. století výzkum směřován na možnosti preventivní vakcinace. V současné době jsou v celém světě využívány dva typy pneumokokových vakcín proti polysacharidům pouzdra: 23valentní polysacharidová a 7valentní konjugovaná s difterickým toxoidem. I když s nimi bylo dosaženo velkých úspěchů, nejsou patrně konečným řešením problému pneumokokových infekcí, zejména pro sérotypovou variabilitu a genetickou plasticitu pneumokoka. Perspektivní je proto výzkum mecha-

nizmů vrozené imunity, které se na vzdoru organismu proti pneumokokům uplatňují.

Monografie je uvedena kapitolou, v níž je připomenuta historie vakcinace s přehledem zavedeného očkování ve světě a v České republice od Jennera do dnešní doby i s údaji, svědčícími o efektu imunizace na výskyt epidemiologicky závažných infekčních chorob. V další kapitole je uvedena praxe očkování v České republice, která je srovnána se situací v zahraničí, a v níž je současný i připravovaný očkovací kalendář. Hlavní část monografie je věnována pneumokokům: jejich mikrobiologii, patogenезi pneumokokových infekcí, epidemiologii invazivních pneumokokových onemocnění u nás i v zahraničí a jejich klinickým formám včetně terapie. Problematiku vakcinace uvádí kapitola nazvaná vývoj pasivní i aktivní ochrany před pneumokoky.